

Bayer Zsolt

A PALOTAI DÉLUTÁNOKBÓL MINDIG ESTE LETT VALAHOGYAN...

...És nem is akárhogyan ám!

Többszörre egy szomorkás, bágyadt őszi légy kapta két mellső lába közé a palotai délutánokat, és elmorzsolgatta őket, mialatt a világ valami egészen másra gondolt, valami egészen mással volt elfoglalva.

Többszörre máshol volt található a világ és Palota – de kétségtelen, hogy felületes megközelítés az ilyen.

Mert nem számol sem az álmokkal, sem az elmúlásokkal, sem pedig az időmorzsoló szomorkás őszi legyekkel, holott az ilyesmi dolgok gyakorta közelebb vannak a lényegfeleségekhez, mint a világ maga, ami úgyszólván megőrült valahogyan, legkevesebb a Felvilágosodás idején, és őrül azóta is rendületlenül.

Szindbád mester törődött a feleslegekkel, kicsinységekkel, apróságokkal, vihar idején leginkább a kályha duruzsoló meséivel, nyári hőség során a patak csilingelő bolondságaival, Karácsonykor avval, hogy vajon ez-e az utolsó, születéskor mindjárt a halállal, mert parolázott olykor komolysággal is, Húsvéton a kipirosított kis-asszonyok templomba igyekvő ártatlanságával, kocsizörgésben a sehová sem kanyargó utakat hallgatta, az utak távoli meséit, amikért élni egyáltalán érdemes; hóesésben a csöndre fülelt, és tudjuk, szerette a hófúvásos időjárást... Ha gyerekek lovagoltak fűzfaparıpán, látta mindet öregembernek, és ismerte öregemberes sóhajaikat, míg az öregemberek utolsó sétáiban mindig észrevette valahogyan a sihederek első, rajongásos szerelmét.

Aztán a délutánokban egyedül ő látta az időmorzsolgató, szomorkás legyeket...

És törődött Szindbád az elmúlt dolgokkal, a sok-sok nincs-csel, egyszer volttal, néhaival, mert azokban vélte felfedezni a jelen egyetlen megragadható valóságát.

Hát a temetők voltak kedvenc sétahelyei, a történelemlkönyvek legkedvesebb olvasmányai, a soha nem ellenőrzött legendárius történetek kötöték a mindennapokhoz.

És hát a jó koszt, persze.

A kiváló koszt.

Ezekkel minddel odavarázsolta Palotára is a világot, és aki nem ért az ilyesféle varázsláshoz, az bizony azt sem tudja, kicsoda volt Rituper, az utolsó bakonyi betyár...

De Szindbád nem csak hogy ezt tudta, de még azt is, hogy bizony fontos ismerni palotai remetének és múlt-csolnakosnak még a Kaprinai Diplomáciát is, holott tudós pozitívista elmék – kik mind-mind szakáll mögé bújtatják olykor meglepetésszerűen feltámadó mosolygásukat – állítják váltig, azt nem igazolta még az égvilágon semmiféle lelet sem.

Szindbád tudta, a leleteket előbb-utóbb úgyis megeszi a fene, vagy egy másik lelet, ezért aztán szertelen volt a történelemben is, szertelen és fölöttébb esetleges, ami a jó tanárembernek is föltűnő ismertetőjele.

Így olvasta egyszer valahol, hogy „Pusztapalota medio inter Alban et Besprimum”, és ez olyan gyönyörűséggel töltötte el, hogy mindjárt meghívta vecsernyére – egy hófúvásos vasárnapon! – magához Konth Miklós nádort, aki amellet, hogy igen szép szál, tagbaszakadt, ízes beszédű magyar ember volt, bírt még azzal a tulajdonsággal is, hogy halott volt már vagy ötszázötven esztendeje, és az ilyesfajta tulajdonságok fölöttébb érdekessé tudják tenni az embert, legalább is azok szemében, akik valamilyen mélyen racionális okból egyszer s mindenkorra hadat üzentek a jelenvaló világnak...

Palotai pácolt nyulat készítettett Szindbád a jeles alkalomra, mert úgy gondolta, az ilyen vendég mellé szívesen ül le a hagyomány is.

Először hát kiballagott a piacra.

Szeretett ballagni is, szerette a piacot is, különösen kristálytisza, harapós reggelen, ami a hófúvásos időjárás előjele, amint ez köztudott Palotán, vagy ha mégsem, hát mostantól fogva az lesz...

A nyúlgerince hosszan alkudott, kérdezte, hogy a Loncoson vagy a Bögre-hegyen lótték-e, mert az a nyúlgerinc szempontjából édesmindegy, de a társalkodás szempontjából különösen nem az... Végül egy Loncos-hegyit választott, s aki megmondja miért, annak élete végéig fizetem a jó borát...

A füstölt szalonnával elvult Szindbád egy fertályórát is.

Mert nagy mestere és nagy tisztelője volt a füstölt szalonnáknak, s ha akad valami ezen a világon, amit nem lehet csak úgy átabotában intézni, hát az a füstölt szalonna, mert lelke van annak, amiképpen a disznónak is, és tudjuk, a füstölt szalonna mindjárt a disznólét nirvánája, hát illik megadni neki a kellő tiszteletet. Ezt parancsolja az egyre táguló ökumené is, ugye...

Répaért, gyökérért, petrezselyemért, vöröshagymáért, babérért a Bíró nénihez ment, mert inkább érezte mint tudta, a Bíró néni kellő figyelemmel viseltetik a hagyományok és a koszt iránt.

Ellenben szemes borsot, koriandert és borókát mindig az öreg zsidó boltosnál vásárolt, mert az öreg zsidó boltosok valahogy össze voltak nőve ezekkel a keleti dolgokkal, meg aztán, rajtuk kívül ki az öreg ördög árul ilyesmit. No és, végül, az öreg zsidó boltosnál mindig akadt néhány érdekes történet is, furcsa hanghordozással, meg egy-két fitymáló megjegyzés a többi árusról, a többi polgárról, az egész többi városról, az egész többi országról, és Szindbád gyűjtögette lelke kamrájában az effélét, egyéb kacatokkal együtt, hogy majd egyszer csak jók lesznek valamire...

Tejfelt viszont csak tiszta kendős magyar parasztasszonyoktól vett, mert tejfelt tiszta kendős magyar parasztasszonyoktól vesz az ember és pontkum. Aki ezt nem érti, maradjon otthon, fogyasszon babkonzervet, aztán jól van...

Hazatért Szindbád a nagy pakkokkal, akkurátusan kirakosgatott mindent az irtatlan konyhaasztal közepére, és bekiabálta a hátsó szobából Trudai Kamillát. Trudai Kamilla jobb napokat látott hajdan, annyival

jobbakat, hogy „művésznő” is volt, és csak innét Palotáról udvarolt neki Radics úr is, Péter Pál is, aki gyakorta mormogta magában, hogy „az egész élet egy álom”, aztán olyannyira komolyan vette ezt, hogy „harmincéves koráig csupán az Arany Golyóban az ágyán szeretett heverészni” (*Palotai álmok és más elbeszélések*. Ister Kiadó, Bp. 1999.), és Trudai Kamilla helyett végül Szekszti Judit kisasszonyt szöktette meg Palotáról, aztán, mikor már mindennel végzett, úgy döntött, hogy nem hal meg, inkább befekszik egy könyv lapjai közé, és átálmodja magát az örökkévalóságba... És udvarolt ő neki Hetykei is, de elmaradt szintúgy, valahogyan. Elmaradt mindenki, csak Kamilla maradt Palotán, hogy legyen valaki, aki visszajár Szindbád álmaiba, továbbá elviszi a háztartást is.

Furcsa volt Kamilla a konyhán, a gőzben evvel a névvel – érezte ezt Szindbád is, és módját megadva beszélt neki...

„Vajon álmodnak még az emberek?

És mit álmodnak?

Egy kis dunántúli vasúti állomáson ültem egyszer őszi estén, és odakünn szakadt a bánatos eső.

Olyan nap volt ez, amelyen napot általában kedvelek. Napközben aranszínű szőlőhegyek között jártam, szedőasszonyok jókedvű éneke hangzott mindenfelől, a fák aranygarasait a kocsimba hullajtották és mindenféle szokatlan színekkel telt meg a szemem. Mert igazában az ősz cifrálkodó, öregedő asszony.” (*Palotai álmok és más elbeszélése*. Ister Kiadó, Bp. 1999.) Igaz-e, Kamilla? Nohát, ha ezt ilyen jól megbeszéltük, akkor térjünk a lényegre... A palotai pácolt nyúl pediglen a következőképpen készül a nagy öregek szerint:

„A hártától megtisztított nyúlgerincet füstölt szalonnával megtűzdeljük, majd két-három napig zöldséges páclében érleljük. (A pácot úgy készítjük, hogy a karikára vágott zöldséget az ízesítőkkal és adalék anyagokkal összeforraljuk, és kihűtve öntjük a tűzdelte nyúlgerincre.) Ez után a húst forró zsírban hirtelen átsütjük, majd tepsibe helyezük, aláöntjük a páclevet, és a sütőben lassú tűzön – közben a páclével és borral locsolva – puhára pároljuk. Körülbelül húsz perc

múlva a zöldséget kivesszük és áttörjük. Amikor a hús kellően megpuhult, tálra helyezzük, hogy kissé lehűljön. (Melegen szelve szétesik.) Az áttört zöldséges mártást tejfölös habarással besűrítjük, a hússzeleteket tálra helyezzük, és az elkészített mártással leöntve tálaljuk, köré pedig sült sárgarépat teszünk.” (Soós Péter: *Barangolások hazai tájakon*. Mediart, Bp. 1999.)

De könyörgök, Kamilla, nehogy nekem nekifogjon sárgarépákat kisütöni! Egy Trudai Kamilla Palotáról semmiképpen sem tesz ilyet... „Ez a krumplis gombóctésztából készül, amelyet sárgarépa alakra formálunk, forró zsírban kisütünk, és a végébe friss petrezselyemzöldjét szúrunk.” (Soós Péter: *Barangolások hazai tájakon*. Mediart, Bp. 1999.)

Kamilla úgy tett, ahogy mondva volt.

Kicsit zörgött, kicsit dalolt, kicsit sírt – ez utóbbit csak akkor, amikor Szindbád kiszaladt, hogy töltsön egy cseppecskét a Józán-hegyiből –, és mindenképpen hatalmas gőzt csinált, amely gőz megtelt a palotai nyúl kétségkívül nemes illatával...

– Jaj, Kamilla, aztán tudja-e, mi volt Péter Pál?

Trudai Kamilla mélyet sóhajtott, mint aki azt is tudja, mi volt az illető, meg azt is, mi fog mostan következni.

– Hát, Kamilla, Péter Pál „foglalkozására nézve semmittevő volt. Nevezhetném őt báró Péter Pálnak, gróf Péter Pálnak; ráfoghatnám, hogy költő, művész vagy bölcsész, sőt, megtehetném akár nagy utazónak, aki a világ körüli útját előkészíti és jelenleg a vasúti és hajózási kalauzokat tanulmányozza, a szelet, amely az Indiai óceánon kedvező vagy kedvezőtlen, vagy a vasúti összeköttetést Bombayból az ország belsejébe; de soha nem találnám el az igazat annyira, midőn azt mondom, hogy Péter Pál egy nagy senki volt és semmit sem csinált.” (*Palotai álmok és más elbeszélések*. Ister Kiadó, Bp. 1999.)

– Ismerek még ilyet, vagy talán csak ilyet ismerek, még az is meglehet...

– Kamilla, Kamilla, te most szemrehányást teszel, és célzol valamire... Buta vagy, párdon, ilyet nőnek csak akkor mondtam, ha

mellettem maradt, és nyúlgerinccel nagy gőzt, nagy illatot csinált... Tudod-e Kamilla, hányféleképpen lehet semmit se csinálni? Kicsike, csömörös semmit azt mindenki tud, és rakosgatja is egymásra, napra nap... De a nagy, igazi semmi álmokból áll össze Kamilla, még az is lehet, hogy palotai álmokból akár... Tudod Kamilla, az idő múlik, és majd meg kell halni... És itt kell hagyni a reggeleket, a friss kávé illatát, a jó ebédet, a kiskocsmákat, a konflisutat az öreg Duna felett Pestről át Budára, az apró színház olajos-fűrészpór illatú nézőterét – itt kell hagyni mindent, mert az idő múlik, s egyszer le kell heveredni az örökkévalóság szomorú, csöndes, kék partjára...

Telnek a napok, egymásra rakódnak, s felbukunk aztán, tágra meredt szemekkel, amelyekben ott marad az utolsó, megválaszolatlan kérdés: – hát ennyi volt csupán?

Pedig ki lehet babrálni vele, az örökkévalósággal, meglopható ő, csak tudni kell a módját.

Kedves, régi, mohás és nem túl zajos helyeken kell kutatni utána. Fent, az álmos kis Podolin templomtornyában, a nagy harang alatt, s mindjárt nyertél egy csatát, ha belevésed neved a tekintélyes, öregszagú gerendába – belevésed, hogy „itt járt Szindbád”, belevésed kisdiákként, aztán kétszáz év múltán, már mint komoly, bölcs és csöndes mosolyú férfi visszatérsz oda, az utolsó nagy utazás első állomására, s mindjárt érzed, becsaptad a halált.

És nem árt meghitt viszonyba keveredni dohszagú, középkori sikátorokkal... Azok befogadják a vándort, különösen télen, ha szállingózni kezd az első puha hó, a gázlámpák szitáló ködbe burkolóznak – befogadnak akkor a sikátorok, s visszasétálhatsz rajtuk ötszáz esztendő is akár, elbeszélgetve a harcsabajuszú lámpagyújtogatóval, a városkapu kissé kapatos strázsájával, beleshetsz titokzatos, lefüggönyözött ablakok mögé, ahol régen lepergett életek támadnak fel újra, csak a te kedvedért, s csak egy téli, hóhullásos éjszakára...

Mind azért vannak ők, hogy a halál szemébe ne vess.

S ezért vannak a tárgyak is; a szép porcelán, a meséket rejtő zsebóra, egy gonddal kötött nyakkendő, a tenyérbe simuló sétatálca, csak úgy,

a tekintély végett, aztán az a néhány értéssel összeválogatott könyv, az öreg kandalló, a benne izzó illatos fahasáb – és az étel, a hús arany leve, a rezgő velő, a fiatal hagyma és a sok különféle mustár, azért kell mind, hogy kikacagd a halált...

Ezért kell a palotai nyúl is, tudod-e, Kamilla? Elfáradtam, kicsit... Szusszanok egyet. Költs, ha költeni kell...

És elaludt Szindbád, és elkészült a nyúl, és Kamilla nem költötte fel a vándort – mert Konth Miklós nádor uram nem érkezett meg mégsem.

Illetlenség az ilyen, különösen egy halottól.

Mert aztán hová jutunk, ha már a halottakban sem bízhatunk?

Még szerencse, hogy a reggel azért megint a piacon érte Szindbádót – és ott éri minden reggel azóta is, a palotai piacon, ugyanis fölöttébb sok a vendégségbe hívható régen elballagott álmódó is, és fölöttébb sok még a recept is, amit nagy öregek őrizgetnek, olyan féltéssel, mint az aranyat szokás.

Hja kérem! Eltartanak a palotai álmok, az idők végezetéig is akár. A többi csak rajtunk múlik, és azon, vajon meggyógyul-e a lelkünk, vagy tovább fejlődünk kicsit, és tudományba fulladunk...

Tanácsot Szindbád ad – Palotán, „Pusztapalota medio inter Alban et Besprimum”...

(2001)